

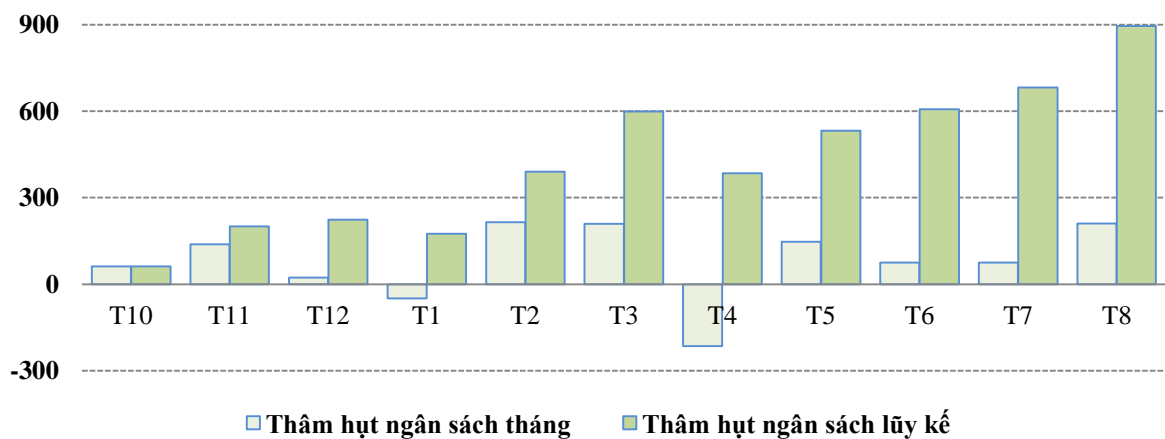
Hà Nội, ngày tháng 10 năm 2018

BÁO CÁO TÌNH HÌNH TÀI KHÓA, NGÂN SÁCH VIỆT NAM VÀ THẾ GIỚI THÁNG 09/2018

I. TÌNH HÌNH TÀI KHÓA, NGÂN SÁCH THẾ GIỚI

Mỹ: Thâm hụt ngân sách tăng vọt, cao hơn kế hoạch cả năm. Theo Văn phòng Ngân sách quốc hội Mỹ (CBO), thâm hụt ngân sách của Mỹ trong tháng 8/2018 ở mức 214,1 tỷ USD, cao gấp đôi so cùng kỳ năm 2017 và là mức cao nhất của tháng 8 trong nhiều năm qua. Theo đó, lũy kế 11 tháng đầu năm tài khóa¹, thâm hụt ngân sách ở mức 898,1 tỷ USD, tăng 33% so cùng kỳ 2017, vượt kế hoạch (890 tỷ USD tương đương 4,2% GDP) mà chính phủ đưa ra đầu năm. Nguyên nhân chính là do: (i) tác động tổng hợp của việc tăng chi tiêu công và cắt giảm thuế của chính phủ Tổng thống D.Trump (lũy kế 11 tháng chi ngân sách tăng 7% trong khi thu ngân sách chỉ tăng 1%); (ii) thâm hụt ngân sách trong tháng Tám cao kỷ lục do một khoản lớn tiền chi trả phúc lợi xã hội trong tháng Chín được tính vào tháng Tám².

Hình 1: Thâm hụt ngân sách Mỹ theo tháng (năm tài khóa 2018), tỷ USD

Nguồn: CBO, BNC tổng hợp

Nhật Bản: xếp hạng nợ quốc gia được nâng lên mức “ổn định”. Tháng 8/2018, cơ quan xếp hạng tín nhiệm Nhật Bản R&I đã nâng xếp hạng tín nhiệm nợ

¹ Năm tài chính Mỹ bắt đầu từ ngày 1 tháng 10 của một năm và kết thúc vào cuối ngày 30 tháng 9 năm kế tiếp.

² Do ngày 1/9 là thứ Bảy nên nhiều khoản chi phúc lợi được tính vào tháng 8. Thêm vào đó, các khoản chi cho các chương trình an sinh xã hội, thường được tính vào ngày mùng 3 mỗi tháng rơi vào ngày nghỉ lễ Lao động (3/9), nên khoản này cũng được tính vào tháng Tám.

quốc gia Nhật Bản từ mức “tiêu cực” lên mức “ổn định” nhờ những đánh giá tích cực về triển vọng nền kinh tế và khả năng cân đối ngân sách. Theo đó, nhờ mức tăng trưởng khả quan của kinh tế thế giới thời gian qua nói chung và Nhật Bản nói riêng, thu ngân sách nhà nước đã đạt mức kỷ lục trong năm 2017³ và dự báo sẽ đạt mức cao hơn trong năm 2018. Bên cạnh đó, R&I cho rằng, kế hoạch nâng thuế suất thuế tiêu dùng từ 8% lên 10% bắt đầu từ tháng 10/2019 sẽ cải thiện đáng kể tình trạng cân đối ngân sách, giảm áp lực do tăng chi cho các vấn đề an sinh xã hội. Tuy nhiên, cơ quan này cũng đưa ra cảnh báo về khối nợ công đang ở mức 240% GDP có thể chịu nhiều rủi ro từ: (i) các động thái nới lỏng để kích thích nền kinh tế, kỷ luật tài khóa bị vi phạm; (ii) tác động khó lường từ cuộc chiến tranh thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc.

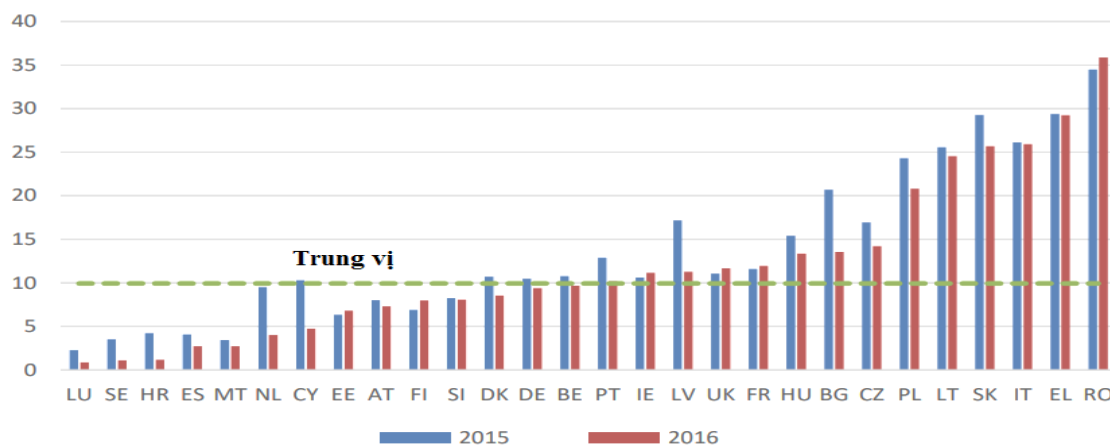
Trung Quốc: giảm thuế thu nhập cá nhân, kích thích tiêu dùng. Chính phủ Trung Quốc cho biết, từ tháng 10/2018 ngưỡng chịu thuế thu nhập cá nhân sẽ được điều chỉnh tăng từ mức 3.500 NDT/tháng lên mức 5.000 NDT/ tháng. Động thái trên là một phần trong hàng loạt chính sách cải cách thuế của Chính phủ Trung Quốc nhằm mục đích: (i) tạo đột phá kích thích nền kinh tế đang có dấu hiệu chững lại; (ii) ứng phó với tác động của cuộc chiến tranh thương mại đang ngày càng leo thang với Mỹ; (iii) đảm bảo tính công bằng và hiệu quả phân phối lại thu nhập giữa các tầng lớp trong xã hội. Theo đánh giá, việc thay đổi chính sách thuế thu nhập cá nhân – khoản thu thuế lớn thứ ba (sau thuế TNDN và thuế GTGT) sẽ không gây tác động quá lớn đến cân đối ngân sách do doanh thu từ thuế trong 7 tháng đầu năm 2018 tăng mạnh (tăng 14%), trong đó thu thuế TNCN tăng 20,6% so cùng kỳ, lên mức 922,5 tỷ NDT và đã vượt mức thu của cả năm 2015.

Châu Âu: ngân sách khu vực thiệt hại lớn từ hụt thu thuế VAT. Theo Ủy ban Châu Âu (EC), ngân sách các nước trong khu vực đang thiệt hại hàng tỷ EUR/năm từ hụt thu thuế VAT⁴ do các nguyên nhân chủ quan (gian lận thuế, trốn thuế, tránh thuế) và khách quan (do doanh nghiệp phá sản, mất khả năng nộp thuế...), phản ánh hiệu quả chưa cao của việc thực thi chính sách. Cụ thể, EC ước tính, trong năm 2016, các nước trong khu vực hụt 147 tỷ EUR thuế VAT, tương ứng với tỷ lệ hụt thu bình quân 12,3% (năm 2015 lần lượt tương ứng là 157,6 tỷ EUR và 13,4%). Tỷ lệ này của các nước thành viên dao động từ mức thấp nhất là 0,85% ở Luxembourg, đến mức cao nhất là 35,9% ở Romania.

³ Doanh thu từ thuế trong năm tài khóa 2017 của Chính phủ đạt 58,8 nghìn tỷ Yên (tương đương 532 tỷ USD), mức cao nhất trong vòng 26 năm trở lại đây, trong đó thu từ thuế TNDN và thuế TNCN có mức tăng lần lượt 16,1% và 7,2% so cùng kỳ năm 2016.

⁴ Báo cáo VAT gap report 2018 do EC ban hành ngày 11/09/2018.

Hình 2: Mức hụt thu thuế VAT so kế hoạch của 28 nước thành viên EU, %

Nguồn: EC, BNC tổng hợp

II. TÌNH HÌNH TÀI KHÓA, NGÂN SÁCH CỦA VIỆT NAM

1. Cân đối NSNN

- *Bội chi NSNN ở mức thấp nhất trong 3 năm gần đây⁵ do tiến độ thu NSNN đạt khá so với chi NSNN. Lũy kế đến 30/9/2018, thu NSNN ước đạt 962,5 nghìn tỷ đồng, bằng 73% dự toán, tăng 13,7% so cùng kỳ trong khi chi NSNN ước đạt 989,275 nghìn tỷ đồng, bằng 64,9% dự toán, tăng 9,8% so cùng kỳ. Thu NSNN đạt khá chủ yếu do: (i) Thu từ thu dầu thô tăng mạnh (đạt 134% dự toán, tăng 42,5% so cùng kỳ) do giá và sản lượng tăng. Giá dầu thô thanh toán bình quân 9 tháng đạt 73,5 USD/thùng, tăng 23,5 USD/thùng so với giá dự toán trong khi sản lượng khai thác dầu 9 tháng ước đạt 9,3 triệu tấn, bằng 82% kế hoạch. Dự báo giá dầu thô sẽ tiếp tục tăng cao trong 3 năm tới và có thể đạt ngưỡng 180 USD/thùng (EFA dự báo giá dầu thô cuối năm 2018 đạt hơn 73 USD/thùng và tăng bình quân 25-30% mỗi năm trong giai đoạn 2018-2020) sẽ hỗ trợ tích cực cho thu từ dầu thô trong 3 năm tới; (ii) Thu cân đối ngân sách từ hoạt động XNK (đạt 82% dự toán, tăng 3,2% so cùng kỳ) tích cực do hoạt động xuất nhập khẩu khởi sắc chủ yếu do tăng trưởng xuất khẩu mặt hàng điện thoại của công ty Samsung và tăng giá – sản lượng mặt hàng lương thực, thực phẩm. Tính đến 30/9/2018, tổng kim ngạch XNK đạt 352,4 tỷ USD, xuất siêu 5,39 tỷ USD. Ước tính cả năm 2018, kim ngạch XNK đạt 475 tỷ USD, xuất siêu 1 tỷ USD sẽ tiếp tục là nhân tố hỗ trợ tích cực tới thu hoạt động XNK những tháng cuối năm.*

- *Cân đối NSNN cần lưu ý một số vấn đề:*

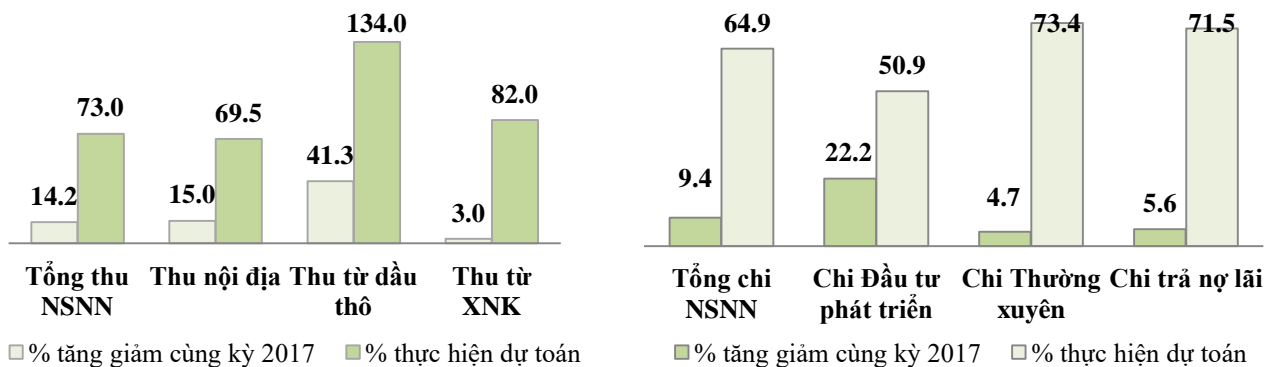
⁵ Tính đến 30/9/2018, bội chi NSNN ở mức 26,775 nghìn tỷ đồng, trong khi cùng kỳ 2017 là 61,545 nghìn tỷ đồng, cùng kỳ 2016 là 152,215 nghìn tỷ đồng.

Thứ nhất, cấu trúc thu NSNN chưa thực sự bền vững, cụ thể: (i) Thu NSNN còn phụ thuộc ở những mức độ nhất định vào khoản thu không bền vững như thu từ dầu thô. Trong ngắn hạn, thu từ dầu thô bị ảnh hưởng bởi giá dầu thế giới và sản lượng khai thác, do đó, sự biến động giá dầu thế giới đã ảnh hưởng trực tiếp tới thu từ dầu thô trong những năm qua⁶, từ đó gây tác động không nhỏ lên thu NSNN. Trong dài hạn, thu dầu thô cũng không bền vững do giới hạn về trữ lượng khai thác; (ii) Tăng thu nội địa chủ yếu đến từ các khoản thu có tính bền vững không cao như thu từ nhà, đất trong khi các khoản thu từ hoạt động sản xuất kinh doanh đạt thấp so dự toán. Tính đến hết tháng 9/2018, các khoản thu về nhà, đất đạt 104,4% dự toán; Thu từ khu vực DNNN đạt 65,3% dự toán, thu từ khu vực doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài đạt 58,8% dự toán, thu từ khu vực kinh tế ngoài quốc doanh đạt 68,7% dự toán; (iii) Thu NSNN ở nhiều địa phương còn phụ thuộc vào việc bán tài sản công, trong đó đặc biệt là bán quyền sử dụng đất.

Thứ hai, Giải ngân vốn đầu tư XDCB đạt mức dự toán thấp (50,2% dự toán).

Do đó, theo UBGSTCQG cần đẩy mạnh thực hiện các biện pháp hỗ trợ doanh nghiệp thông qua nghiên cứu cắt giảm thuế suất thuế thu nhập DN-VN kết hợp mở rộng cơ sở thuế để từ đó tăng cường nguồn thu từ hoạt động sản xuất kinh doanh, giảm dần sự phụ thuộc vào các khoản thu kém bền vững. Đẩy mạnh công tác cổ phần hoá DNNN, thoái vốn nhà nước tại doanh nghiệp. Bên cạnh đó, quyết liệt thực hiện Nghị quyết số 70/NQ-CP ngày 3/8/2017 của Chính phủ về những nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu đẩy nhanh tiến độ thực hiện và giải ngân kế hoạch vốn đầu tư công và Nghị quyết số 01/NQ-CP ngày 01 tháng 01 năm 2018 của Chính phủ về nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu thực hiện kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội và dự toán ngân sách nhà nước năm 2018 nhằm đảm bảo thực hiện nhiệm vụ NSNN.

Hình 3: Tình hình thu - chi NSNN lũy kế đến 30/09/2018, %

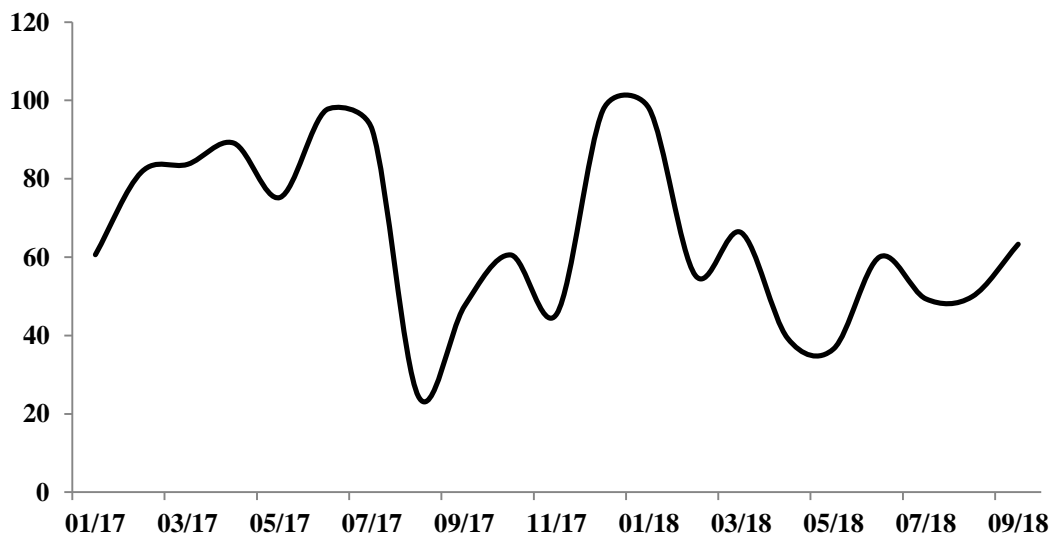
Nguồn: BTC

⁶ Thu dầu thô giai đoạn 2006-2010 đạt khoảng 80-85 nghìn tỷ/năm; giai đoạn 2011-2015 đạt khoảng 110-120 nghìn tỷ đồng/năm; giai đoạn 2016-2017 chỉ đạt 40-50 nghìn tỷ đồng/năm.

2. Huy động TPCP

Phát hành TPCP chậm so với kế hoạch. Lũy kế đến 30/9/2018, huy động TPCP đạt gần 122 nghìn tỷ đồng, hoàn thành 61% kế hoạch năm (thấp hơn nhiều so với mức 90,45% của cùng kỳ 2017). Tỷ lệ trúng thầu tuy có tăng trong tháng 9/2018 (đạt 63,3% là mức cao nhất trong 6 tháng gần đây) nhưng chủ yếu do mức gọi thầu điều chỉnh giảm (tháng 9/2018 ở mức 24,8 nghìn tỷ đồng là mức thấp nhất trong vòng 5 tháng gần đây). Kho bạc Nhà nước đã chủ động giãn tiến độ phát hành TPCP để phù hợp với tiến độ giải ngân chậm từ vốn huy động TPCP.

Hình 4: Tỷ lệ trúng thầu TPCP, %

Nguồn: HNX, BNC tổng hợp